

Nastava solfeggia na daljinu

Jelić, Josip

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:380922>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU
ODSJEK ZA GLAZBENU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ GLAZBENE PEDAGOGIJE

JOSIP JELIĆ

NASTAVA SOLFEGGIA NA DALJINU

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: doc. dr. sc. Tihana Škojo

SUMENTOR: dr. sc. Zdravko Drenjančević, v. pred.

Osijek, 2022.

Sadržaj

1.Uvod.....	1
2.Nastava solfeggia	2
2.1.Cilj i zadaci nastave solfeggia	3
2.2.Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu - predmet solfeggio.....	6
2.3. Nastavni plan i program za srednju glazbenu školu – predmet solfeggio	9
2.4.Aktivnosti na nastavi solfeggia	11
2.4.1.Upjevavanje na nastavi solfeggia	11
2.4.2.Pjevanje prima vista	12
2.4.3.Glazbeni diktat	12
3.Nastava solfeggia na daljinu.....	15
3.1.Zapisivanje diktata u sklopu nastave solfeggia na daljinu	20
3.2.Pjevanje u sklopu nastave solfeggia na daljinu	20
4.Priprema i realizacija nastave solfeggia na daljinu	23
5.Empirijski dio	25
5.1.Cilj i problemi istraživanja	25
5.2.Instrumenti, sudionici i postupak istraživanja	25
5.3.Rezultati istraživanja	28
5.4. Pozitivne strane nastave solfeggia na daljinu	32
5.5.Negativne strane nastave solfeggia na daljinu.....	33
5.6. Usporedba učioničke nastave i nastave na daljinu	34
6.Zaključak	36
7.Literatura.....	37

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
pod naslovom _____

diplomski/završni

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

Sažetak

Tema diplomskog rada je nastava solfeggia na daljinu. Solfeggio je obvezni nastavni predmet u glazbenom odgojno-obrazovnom sustavu. Predmet je na kojemu se stječu intonacijska i ritamska znanja i vještine, koje učenicima omogućuju razumijevanje glazbene strukture, pjevanje notnog teksta, slušanje i zapisivanje glazbe. Od sredine ožujka 2020. godine, u Hrvatskoj se sva nastava počela izvoditi na daljinu što je nastavnicima i učenicima predstavljalo veliki izazov. U radu se opisuje kako su nastavnici i učenici realizirali nastavu solfeggia na daljinu. Prikazuju se metode i oblici rada, nastavnikova i učenikova iskustva za vrijeme nastave solfeggia na daljinu. Provedeno je empirijsko istraživanje u kojemu sudjeluju učenici (3., 4., 5. i 6. razreda osnovne glazbene škole). Cilj je empirijskog istraživanja prikazati njihove stavove o pojedinim aspektima nastave solfeggia na daljinu.

Ključne riječi: nastava solfeggia na daljinu, nastavnici, učenici

Summary

The topic of this master's thesis is teaching solfeggio through distance learning. Solfeggio is an obligatory subject in the music educational system. It is a subject where students acquire skills regarding tune and rhythm which then allow them to understand the musical structure, sing sheet music with understanding, and listen to and write down music. In the middle of March 2020, all classes in Croatia moved to a remote teaching style which proved to be a challenge for both the students and the teachers. This paper describes how the teachers and the students carried out solfeggio classes through distance learning, the methods and types of activities they used, as well as their experiences of teaching solfeggio through distance learning. The paper also includes a research, which involved students from 3rd to 6th grade of primary music school, which was conducted with the goal of examining students' opinions about certain aspects of teaching solfeggio through distance learning.

Key words: solfeggio classes through distance learning, teachers, students

1.Uvod

U proljeće 2020. godine pandemija koronavirusa promijenila je izražaj našega društva ostvarivši jedan od najsnažnijih utjecaja na obrazovanje u proteklih 75 godina. Od Drugoga svjetskog rata nije bilo globalnog zatvaranja škole i prestanka izvođenja nastave. Usljed nepovoljnih epidemioloških uvjeta uvedena je opća karantena, a sudionici obrazovnog sustava upućeni su na provođenje svoje djelatnosti u virtualnom prostoru (Palić, 2021).

Vlada Republike Hrvatske 13. ožujka 2020. godine uvela je nastavu na daljinu i donijela odluku o prestanku izvođenja nastave u čitavom obrazovnom sustavu (Vlada Republike Hrvatske, 2020).

Ministarstvo znanosti i obrazovanja isplaniralo je smjernice koje su se odnosile za organizaciju nastave na daljinu pomoću informacijsko-komunikacijske tehnologije u osnovnim i srednjim školama, čime je utvrđeno da zapravo u nekoliko dana (do 16. ožujka 2020. godine), škole moraju organizirati nastavu na daljinu. Škole su morale formirati virtualne zbornice i virtualne učionice, zatim osigurati komunikacijska sredstva među svim dionicima obrazovnog sustava (MZO, 2020a; MZO, 2020b).

U srpnju 2020. godine Ministarstvo znanosti i obrazovanja donijelo je akcijski plan za provedbu nastave na daljinu za školsku godinu 2020./2021. Prikazana je provedba nastave na daljinu od ožujka 2020. sa smjernicama i uputama za novu školsku godinu.

„Nastava u glazbenim školama od 16. ožujka do 29. lipnja 2020. godine održana je u potpunosti u virtualnom okruženju, a prilagodba nastavnika i učenika pojedinim segmentima implementacije umjetničkog obrazovanja u virtualni prostor nepovratno je promijenila nastavu glazbe, neminovno je osuvremenivši u pojedinim elementima koji će i u budućnosti ostati njezinim sastavnim dijelom“ (Palić, 2021: 296).

Rad je podijeljen u 5 dijelova. Cilj rada je prikazati novo oblikovanje nastave solfeggia, koje je nastupilo uslijed pandemijskih okolnosti. Rad se sastoji od sljedećih dijelova kao što su *Nastava solfeggia*, *Cilj i zadaci nastave solfeggia*, *Nastava solfeggia na daljinu*, *Zapisivanje diktata u sklopu nastave solfeggia na daljinu*, *Pjevanje u sklopu nastave solfeggia na daljinu*, *Priprema i realizacija nastave solfeggia na daljinu*, *Empirijski dio*, *Cilj i problemi istraživanja*, *Postupak i instrumenti*, *Rezultati istraživanja*, *Pozitivne strane nastave solfeggia na daljinu* i *Negativne strane nastave solfeggia na daljinu*. Rad završava zaključkom i popisom priloga.

2.Nastava solfeggia

Solfeggio je „predmet na kome se stječu intonacijska i ritamska znanja i umijeća (vještine) koja onome tko ih je stekao, omogućuju da razumije glazbenu strukturu. Razumjeti glazbenu strukturu znači s jedne strane biti u stanju zapisati notama auditivno prezentiranu ili samostalno stvorenu glazbu i s druge »čuti u sebi«, misaono pretvoriti u zvučanje notama zapisanu glazbu toliko da se, po potrebi, rezultat tog slušanja u sebi ili glasno otpjeva“ (Rojko, 2012b: 67). Glazbena pismenost zahtijeva vještinu u kojoj netko glazbu može „čuti u sebi“ bez da je prije ozvuči, ili da je nakon slušanja može zapisati. Ona se stječe se u glazbenoj školi na predmetu Solfeggio, koji u različitim zemljama nosi različite nazive. Solfeggio je teorijski glazbeni predmet, a sastoji se od dvaju solmizacijskih slogova; Sol – Fa i njegov korijen riječi potječe iz romanskog jezika. Od 1795. godine solfeggio je na pariškom Konzervatoriju postao sastavni dio glazbene nastave. Prvi udžbenik solfeggia objavljen je u Parizu, 1772. godine, pod nazivom *Solfèges d’Italie avec la basse chiffrée* (Talijanski solfeggio sa šifriranim basom) (Jander, 2009, prema Kazić, 2013: 12). „Povijesno gledajući, početak metodike nastave Solfeggia seže još u 11. stoljeće zahvaljujući pronalasku solmizacije glazbenoga pedagoga Guida iz Arezza (995 – 1050). Konkretizacija zvuka koju je Guido postigao pomoću ruke i slogova, tzv. Guidove ruke, olakšala je glazbenu obuku stoljećima poslije njegove smrti“ (Kazić, 2015 prema Barić, 2021). Solfeggio je predmet na kojemu se stječe vještina koja omogućava slušanje glazbe s razumijevanjem i čitanje notnog teksta (Rojko, 2012a).

Vještina se stječe svakodnevnim pjevanjem glazbenih primjera i pisanjem diktata koji mogu biti didaktički primjeri ili primjeri iz literature. Prema Kaziću (2013), solfeggio je osnovno područje u muzičkoj obuci putem kojega se odgaja muzikalno mišljenje.

Rojko (2012a) navodi da glazba funkcionira kao jezik i slijedom toga su način učenja glazbe i materinjeg odnosno stranog jezika po načelima vrlo slični. Učenik vještinu koja mu je potrebna za razumijevanje glazbenog materijala ne može stjecati samostalno. Potrebna mu je povratna informacija od osobe koja već zna taj jezik. Učitelj je zadužen za nadziranje procesa učenja te usmjeravanje i ispravljanje učenika.

Najpoznatije metode koje se koriste u nastavi solfeggia su: brojčane metode, Metoda Tonikado, metoda Tonik-solfa, Jale, Kodályjeva metoda, Funkcionalna metoda Elly Bašić, Tonwort Carla Eitza, abecediranje i apsolutna solmizacija. „Iako se neće ulaziti u pojedinosti svake od njih, jer to nije tema poglavlja, istaknut će se samo da sve pripadaju osnovnoj podjeli:

metodama relativne intonacije (Stufenlehrmethoden) i metodama apsolutne intonacije (Notenlehrmethoden). Obje grupe metoda imaju svoje specifičnosti ovisno o dedukcijskom ili indukcijском pristupu rada, a tiču se načina usvajanja tonaliteta, svladavanja odnosa među stupnjevima, shvaćanja akorda, uspostavljanja asocijacija, itd“ (Barić, 2021: 70).

Odluči li se nastavnik za jednu od tih metoda, važno je poznavati prirodu metode, misaone procese, prednosti i ograničenja i načine po kojima se doživljavaju glazbeni pojmovi (Barić, 2021). U glazbenom školstvu, međutim, popriličnu problematiku stvara nedosljedno primjenjivanje metode, kao i njezino mijenjanje tijekom učenja. Učenik koji promijeni glazbenu školu, a time i nastavnika, velika je vjerojatnost da će se susresti s drugom metodom intonacije, odnosno novim načinom rada. Isto vrijedi i s prelaskom iz osnovne u srednju školu te na akademiju. Takvo mijenjanje metoda dovodi do negativnoga transfera i ono je neopravdano i štetno (Rojko, 2012a). Isti autor navodi kako nastavnici rijetko odstupaju od svoje metode i ne prilagođavaju se učenicima.

Poznavanje metode intonacije je jedan od osnovnih i glavnih elemenata za uspješno poučavanje solfeggia. Autor iskazuje da ne misli na nastavnu metodu već na „metodu kao put stjecanja vještine pjevanja s lista i formiranje pripadajućih slušnih pojmova i predodžaba: intervalskih, melodijskih, harmonijskih, pa i ritamskih“ (Rojko, 2012a). Kod učenja glazbenog jezika, metode intonacije se mogu smatrati različitim jezicima (Rojko, 2004).

Rojko (2012a) ističe kako je najbolje rješenje za nastavnike predstavljala razredno neutralna zbirka primjera iz literature, a s obzirom na stečene vještine učenika izabrano bi se primjere po načelu primjerenosti.

Aktualni udžbenici za vježbanje intonacije i ritma poštuju podjelu primjera na didaktičke i prave glazbene primjere (glazbena djela poznatih, renomiranih) skladatelja. Udžbenici su imenovani po razredima kojima su namijenjeni, udžbenik Solfeggio za prvi razred pa sve do šestog razreda, a nastavnicima služe kao dodatno sredstvo za postizanje ritamskih i intonacijskih vještina kod učenika.

2.1. Cilj i zadaci nastave solfeggia

Solfeggio je nastavni predmet koji je obavezan u glazbenom odgojno-obrazovnom sustavu. U nastavi solfeggia cilj je da učenici steknu znanje i razvijaju glazbenoteorijske vještine. Znanja

i vještine koje učenici savladaju tijekom nastave solfeggia, omogućuju učenicima da s razumijevanjem pjevaju ili čitaju notni tekst, prepoznaju njegovu strukturu i slušaju glazbu, te da samostalno zapisuju note.

Rojko (2012b) navodi razliku između cilja i zadataka u glazbenoj nastavi. Govori kako se zadaci odnose na neka znanja, sposobnosti, umijeća, stavove koje služe nečemu što je izvan njih, a cilj je postavljen tako da dopušta pitanja. Isti autor navodi da „cilj treba postaviti tako da njegova formulacija isključi potrebu postavljanja gornjih pitanja. Zato se cilj mora izvoditi iz općeg odgojnog cilja i logično postavljati u odnosu na taj cilj“ (Rojko, 2012b: 29).

„Cilj i zadatak solfeggia je uspostavljanje i razvijanje intonacijskih i ritamskih znanja i vještina koje će omogućiti onome tko je takve vještine stekao da određeni glazbeni tekst otpjeva (glasno ili u sebi), odnosno da određeni glazbeni komad, prezentiran auditivno, 21 glazbeno razumije“ (Rojko 1996, 96, prema: Radica 2003, 10).

Cilj nastave solfeggia je posredno omogućavanje, brzo čitanje i slijeđenje notnog teksta prilikom sviranja glazbala, ali i stjecanje i drugih važnih glazbenih znanja, vještina i navika te omogućavanje učenicima cjelovitog glazbenog razvitka.

Prema Kaziću (2013), zadaci nastave solfeggia uključuju stjecanje glazbenih znanja, razvoj sposobnosti, vještina i navika. Kazić (2013) ističe da se zadaci solfeggia prikazuju u tri smjera kao što su:

- 1. auditivno-osjećajni/vizualno (grafičko) tehnički zadaci**
- 2. intelektualni/emocionalni zadaci**
- 3. zadaci mentalne/psihološke, estetičke prirode**

1. Auditivno-osjećajni/vizualno (grafičko) tehnički zadaci – rad na raznolikim muzičkim tematikama.

2. Intelektualni/emocionalni zadaci – reprodukcija i organizacija.

3. Zadaci mentalne/psihološke, estetičke prirode – stvaralački postupci (osjećaji i intelektualni).

Glazbeni pojmovi se slušno usvoje i osvijeste brojnim aktivnostima kao što su bilježenje i prepoznavanje melodijskih, ritamskih i harmonijskih elemenata glazbe. Služe za daljnju nadogradnju teorijskih glazbenih disciplina na višim stupnjevima glazbenog obrazovanja (Škojo, 2011).

Jelavić (1995) prikazuje kako je iskustvo pojedinca koje nastaje učenjem znanje razvojnog postignuća. Isti autor navodi da se očituje kao smislen sustav odgovora, psiho-motoričkog i misao-verbalnog karaktera (situacije u kojima se bez učenja ne može odgovoriti).

Prema Andriloviću i Čudini (1991) znanje je izraz s više značenja kao što su (ljudsko znanje i znanje pojedinca).

Autor naglašava kako znanje pojedinca uglavnom obuhvaća dva pojma:

- razumijevanje
- poznavanje.

Prema autoru razumijevanje i poznavanje znači odnos pravila ili činjenica, dok se vještine definiraju kao organizirani niz operacija koje se spretno izvode, određenim slijedom manje ili više promjenljivo. Razlikuju se vještine koje su:

- pretežno motorne (perceptivno-motorne, psihomotorne)
- pretežno verbalne, zasnovane na upotrebi jezičnih simbola (čitanje, pisanje, slušanje i dr.).

Isti autori ističu da se sposobnosti definiraju kao sustav unutrašnjih uvjeta koji u pojedincu određuju razinu i kvalitetu djelovanja. Razlikuju se fizičke, senzorne, psihomotorne i intelektualne kao najvažnije sposobnosti. Isti autori ističu da pod utjecajem okoline i vlastita aktivnost pojedinca razvija osnovu nasljednih dispozicija.

„Umjesto da imitiramo proces učenja jezika, mi uglavnom imitiramo proces učenja čitanja i pisanja. Umjesto da maksimalnu pažnju posvećujemo slušanju i slušnom usvajanju glazbenih pojmova, mi učeniku prezentiramo notni tekst koji (ili: po kojem) on mora pjevati“ (Rojko 1999: 23). Autor smatra da polazi od krivog utemeljenja kod ostvarivanja cilja nastave solfeggia.

Solfeggio je definiran kao predmet na kojemu je bitno razumjeti glazbenu strukturu što znači s jedne strane da je potrebno biti u stanju zapisati notama samostalno stvorenu glazbu, s druge strane „čuti u sebi“ što znači misaono pretvoriti u zvučanje notama zapisanu glazbu, rezultat slušanja u sebi otpjevati (Rojko 1999).

Ako prema Rojku (1999) izdvojimo glazbene elemente solfeggia, uočićemo da na sličan način možemo definirati učenje, tj. samo umijeće jezika. Jezična vještina omogućuje nam da napisanu ili izgovorenu poruku razumijemo te nam isto tako ta vještina omogućuje da neki sadržaj svoga

iskustva pretvorimo u jezičnu poruku. Čovjekova sposobnost stvaranja pojmova osnovna je psihička pretpostavka stjecanja jezičnih vještina.

„Da bismo mogli razumjeti neki pojam, moramo ga imati „pohranjenoga“ u svojoj svijesti. Sam pojam omogućuje nam razumijevanje neke napisane ili izgovorene riječi. Možemo primijeniti isti princip kod razumijevanja i objašnjenja glazbene riječ“ (Križanec 2020: 19).

„Da bismo razumjeli, na primjer, pojam durski kvintakord, u svojoj svijesti moramo imati pohranjen zvučni pojam durskoga kvintakorda. Naglasak je na zvučnom pojmu, a ne samoj definiciji durskoga kvintakorda jer nam jedino tako zapamćen pojam može poslužiti u slučaju da ga možemo prepoznati ako ga čujemo te ćemo tada moći taj durski kvintakord otpjevati kada ga vidimo zapisanoga“ (Križanec 2020: 19).

2.2. Nastavni plan i program za osnovnu glazbenu školu - predmet solfeggio

S obzirom da glazbena škola traje šest godina, učenici najčešće glazbenu školu upisuju s početkom trećega razreda općeobrazovne škole. Upis za prvi razred osnovne glazbene škole sastoji se od provjere melodijskih i ritamskih vještina. „Dugogodišnja praksa provođenja takvih ispita pokazuje da se od učenika najčešće zahtijeva ponavljanje zadanih melodijskih i ritamskih obrazaca i eventualno samostalna izvedba odabrane dječje pjesme i/ili brojalice“ (Matoš, 2018: 65 prema Juranec, 2021).

Svi učenici osnovne glazbene škole pohađaju nastavu instrumenta, nastavu solfeggia. Nastava solfeggia poučava se tijekom svih godina glazbenog obrazovanja u osnovnim glazbenim školama. Učenici imaju nastavu dva sata tjedno, odnosno 70 nastavnih sati godišnje nastave solfeggia (Slika 1).

NASTAVNI PREMET	BROJ SATI U TJEDNU					
	RAZRED					
<i>Obvezni predmeti</i>	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Temeljni predmet struke	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')
Solfeggio	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')
Skupno muziciranje			2 (70')	2 (70')	2 (70')	2 (70')
UKUPNO	4 (140')	4 (140')	6 (210')	6 (210')	6 (210')	6 (210')
<i>Izborni predmeti</i>						
Glasovir						1 (35')
Teorija glazbe						1 (35')

Korepeticija na svakih 25 učenika	1 sat u tjednu
-----------------------------------	----------------

Slika 1. Popis predmeta i satnice za osnovnu glazbenu školu prema *Nastavnom planu i programu za osnovne glazbene škole i osnovne plesne škole, 2006:3*

Nastava solfeggia je skupno organizirana s učenicima, a nastavni sat traje 45 minuta. Na nastavi solfeggia učenici se upoznaju s temama: glazbena pismenost, oznake i znakovi, ljestvica, mjera, intervali, akordi, melodija, ritam, diktat i slušanje glazbe (MZOŠ i HDGPP, 2006). Nastavni sadržaj je organiziran po godinama učenja (od poznatog prema nepoznatom, od lakšeg prema težemu). Na takav način, učenici lakše savladavaju glazbeni jezik, naročito u tonalitetnom kontekstu. Nastava solfeggia započinje usvajanjem C-durske ljestvice pojedinačnih tonova (ovisno o metodi) te savladavanjem najjednostavnijih ritamskih figura (Tablica 1).

Razred	1. razred	2. razred	3. razred	4. razred	5. razred	6. razred
Tonaliteti	C-dur, G-dur i F-dur	a-mol, e-mol i d-mol	D-dur, B-dur, A-dur i h-mol, g-mol i fis-mol	Es-dur, E-dur, As-dur i c-mol, cis-mol i f-mol	H-dur, Des-dur, Fis-dur i gis-mol, b-mol i dis-mol	Ges-dur, Cis-dur i Ces-dur i es-mol, ais-mol i as-mol
Mjera	2/4, 3/4, 4/4	2/8, 3/8, 2/2, 3/2	4/8, 4/2, 6/8	9/8, 12/8	5/8, 7/8, 8/8, 5/4, 7/4	ponavljanje svih mjera
Ritam	cijele note, polovinke, četvrtinke, osminke, sinkopa	šesnaestinke, tridesetdruginke	triola, sinkopa s pauzom	sinkopa unutar jedne dobe, dvostruka i trostruka sinkopa, kombinacije s ligaturama	varijante dvostruke i trostruke sinkope, kombinacije s triolom, u osminskim mjerama kombinacije s jednom, dvije i tri šesnaestinske pauze	triole kroz pola dobe, razne kombinacije, kombinacije s pauzom u osminskim mjerama
Intervali	pojam stepena i polustepena	Svi jednostavni intervale po veličini. Intervali po vrsti: mala i velika sekunda	Intervali po vrsti: mala i velika sekunda i terca, čista kvarta i kvinta	Intervali po vrsti: mala i velika seksta i septima, čista oktava, povećana sekunda i kvarta, smanjena kvinta	obrati intervala	sustavno ponavljanje svih intervala.
Akordi	-	-	durski i molški kvintakord	smanjeni i povećani kvintakord	durski, molški sekstakord i kvartsekstakord, dominantni septakord u duru i harm. molu	mногоstranost kvintakorda u duru i harm. molu, mnogostranost dom. septakorda i obrata u duru i harm. molu, intoniranje obrata dom. septakorda

Tablica 1. Prikaz određenih nastavnih sadržaja u osnovnoj glazbenoj školi prema *Juranec, 2021*, str.

2.3. Nastavni plan i program za srednju glazbenu školu – predmet solfeggio

Upis u srednju glazbenu školu odvija se na temelju prijemnog ispita i prethodno završene osnovne glazbene škole. Prijemni ispit sastoji se od provjere glazbeno-teorijskih znanja, zapisivanje diktata i pjevanje a vista. Srednju glazbenu školu mogu upisati učenici koji su završili osnovnu glazbenu školu ili pripremni razred (Juraneć, 2021).

U srednjim glazbenim školama, učenici obvezno pohađaju nastavu skupnog muziciranja kao što je: zbor orkestar ili komorna glazba. Nastava u srednjim glazbenim školama je ista kao u osnovnim glazbenim školama (individualna i skupna). Skupna nastava je nastava teorijskih predmeta, skupnog sviranja i općeobrazovnih predmeta (Slika 2). U srednjim glazbenim školama, učenici mogu polaziti gimnaziju ili druge srednje škole (Slika 3). U srednjim glazbenim školama predstavlja se stupanj na kojem se stječu osnove za nastavak glazbenog odgoja i obrazovanja na visokom stupnju.

„Ovisno o odabranom studijskom smjeru stavlja se naglasak na pojedino područje – izvedbu glazbe (sviranje/pjevanje), glazbeno-teorijske discipline, skladanje, dirigiranje, ali je potrebno istaknuti da je Solfeggio obvezan kolegij za studente svih smjerova“ (Juraneć, 2021: 10).

GLAZBENIK INSTRUMENTALIST

NASTAVNI PREDMET	RAZRED					
	I. pr.	II. pr.	I. sr.	II. sr.	III. sr.	IV. sr.
Temeljni predmet struke	2	2	2	2	3	3
Solfeggio	4	4	2	2	2	2
Harmonija			2	2	1	1
Polifonija					2	1
Povijest glazbe			2	2	2	2
Glazbeni oblici					1	1
Skupno muziciranje ¹	4	4	4	4	4	4
Komorna glazba					2	2
Glasovir obvezatno ^{2, 3, 4}		1*	1*	1*	1*	
Glasovir fakultativno						1
Korepeticija ⁵	1*	1*	1*	1*	1	1
UKUPNO	11	12	14	14	19	18

Slika 2. Nastavni plan za srednju glazbenu školu (tjedni broj sati) prema *Nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku za srednje glazbene škole 2006.*, str. 11

NASTAVNI PREDMETI	I.r.	II.r.	III.r.	IV.r.
<i>Hrvatski jezik</i>	4	4	3	3
<i>Strani jezik (I.)</i>	3	3	3	3
<i>Strani jezik (II.)</i>	2	2	2	2
<i>Latinski jezik</i>	2	2		
<i>Likovna umjetnost</i>	1	1	1	1
<i>Psihologija</i>		1	1	
<i>Filozofija</i>				2
<i>Povijest</i>	2	2	2	2
<i>Zemljopis</i>	2	1		
<i>Vjeronauk/Etika</i>	1	1	1	1
<i>Matematika</i>	2	2		
<i>Tjelesna i zdravstvena kultura</i>	2	2	2	2
UKUPNO ZAJEDNIČKI DIO	21	21	15	16

Slika 3. Nastavni plan (zajednički općeobrazovni dio) prema *Nastavnom planu i programu na hrvatskom jeziku za srednje glazbene škole 2006.*, str. 8

Nakon završetka osnovne glazbene škole, učenici će jasno moći imenovati sve ljestvice, durske i molske), odrediti stupnjeve (glavne i sporedne), poznavati sve vrste intervala (uzlazno i silazno od zadanih tonova, upotrijebiti sve kvintakorde i obrate i upotrijebiti dominantni septakord i obrate. Učenici će također moći primijeniti znanje o tonalitetima na pisanju diktata. S obzirom na zadanu ljestvicu, u pisanju diktata, učenici će moći upotrijebiti notne vrijednosti (obzirom na jedinicu brojanja). Prema slušnim vještinama, učenik će moći prepoznati intervale i sve njegove obrate, kvintakorde i obrate, durske i molske ljestvice, dominantne septakorde, ritamske figure u različitim kombinacijama notnih vrijednosti i pauzama, punktirane ritmove, sinkope, podjele na 2,4,6, i podjele na 3, 5, melodijske odnose u tonalitetu s alteracijama (glavne harmonijske funkcije. Prema intonacijsko-ritamskim vještinama, učenik će moći slušno zapisati tonalitetno određeni jednoglasni diktat (s povremenim alteriranim tonovima) i otpjevati prima vista tonalitetno određen primjer koji je naglašen na dijatonsko melodijsko kretanje s povremenim alteriranim tonovima (Iveljić, 2019 prema: Radica 2015: 234-235).

Nakon završetka srednje glazbene škole, učenik će moći imenovati sve durske i molske ljestvice, odrediti stupnjeve (glavne i sporedne), tetrakorde. Učenik će moći imenovati sve vrste intervala (uzlazno i silazno), imenovati sve kvintakorde i obrate, imenovati sve septakorde i obrate, imenovati dominantni nonakord i obrate, imenovati moduse (na zadanom tonu), imenovati cjelostepene ljestvice, imenovati ritamskim slogovima različite kombinacije trajanja i pauza. Učenik će moći primijeniti znanja o tonalitetima (ljestvicama, akordima i stupnjevima)

na pisanje diktata, prepoznati tonalitet prema predznacima, primijeniti adekvatne promjene predznaka u modulacijama. Prilikom pisanja diktata, učenici će primijetiti odgovarajuće notne vrijednosti (s obzirom na jedinicu brojanja). Prema slušnim i psihomotoričkim vještinama, učenik će moći prepoznati intervale i obrate, kvintakorde i obrate, durske i molske ljestvice, septakorde, dominantni nonakorde i moduse. Učenik će moći prepoznati ritamske figure u različitim kombinacijama notnih vrijednosti i pauza (Iveljić, 2019).

Na nastavi solfeggia u glazbenom obrazovanju potrebno je proći kvalitetnu nastavu kako bi učenik mogao zadovoljiti navedene ishode. U nastavne aktivnosti kod predmeta solfeggia ubrajamo upjevavanje, prima vista i glazbeni diktat.

2.4. Aktivnosti na nastavi solfeggia

2.4.1. Upjevavanje na nastavi solfeggia

Iako upjevavanje na nastavi solfeggia ima sličnosti s upjevavanjem na zboru, postoje i neke razlike. Upjevavanje u zboru provodi se kroz različite metode kao što su: zagrijavanje, razgibavanje fonatornog aparata i priprema za pjevanje. Najbitnija su razlika misaone operacije koje se događaju na solfeggiu prilikom ove aktivnosti. U nastavi solfeggia, tijekom upjevavanja, učenik doživljava osvještavanje svakog novog tona i pojma, te se razrađuju kompleksniji dijelovi pojedinog primjera na kojemu će se raditi. Prema Kaziću (2013) upjevavanje je moguće izvoditi na tri načina. U prvoj izvedbi nastavnik aktivno i svjesno postavlja određene auditivne zadatke (fonomimika, modulator i sl.), dok ga učenici prate glasom. U drugoj varijanti nastavnik i učenici istovremeno izvode melodijski zadatak, a u trećem načinu naizmjenično sudjeluju nastavnik i učenici (Kazić 2013).

Upjevavanje se provodi od prvog sata solfeggia. „Glasnice koje su zagrijane, disanje koje je osviješteno te inervirani svi dijelovi vokalnog mehanizma koji sudjeluju u fonaciji uvelike mogu poboljšati učinke točnog „solfeggističkog“ upjevavanja kao i ispravne intonacije prilikom izvođenja zadanih primjera“ (Mojzeš, 2015: 15).

2.4.2.Pjevanje prima vista

A prima vista znači pjevanje nepoznatog primjera „s lista“ te je najčešći oblik pjevanja koji se koristi u nastavi solfeggia. Sve više se poticalo i usmjeravalo na prima vista pjevanje tijekom razvijanja solmizacije.

Kazić (2013) navodi ulogu i smisao prima vista pjevanja i ističe 4 osnovna elementa:

- podizanje tehničke razine prima vista - izvođenje tehničkim sredstvima koje nudi solfeggio (solmizacija, abeceda, ritamski slogovi neutralni slog, parlato i dr.)
- odgoj analitičkog pristupa - analitičko privikavanje na doživljaj melodije
- usvajanje stilske komponente - tehničkim putem dolazi se do tkiva koje pripada raznim stilovima i tako se usvajaju i unutarnji elementi koji čine taj stil
- odgoj emocionalne komponente kombinacijom načina izvođenja.

2.4.3.Glazbeni diktat

Glazbeni diktat može obuhvatiti svaku intonacijsku i ritamsku pojavu. Može biti jednoglasan i višeglasan. Razlikuje se više vrsta glazbenog diktata:

- melodijski diktat
- melodijsko-ritamski diktat
- ritamski diktat
- višeglasni diktat.

Svaki je diktat u načelu usmeni jer je prepoznavanjem glazbenog sadržaja diktat završen. Zapisivanje je stvar tehničke naravi (Rojko, 2004: 142). Rojko navodi: „činjenica da sve što je u vezi s intonacijom i ritmom može biti prezentirano u obliku diktata, iz čega proizlaze njegove različite vrste i oblici, daje nam izvanrednu mogućnost da satovi solfeggia budu dinamični i raznoliki, a time i privlačniji za učenike“ (Rojko, 2012a: 36).

Neki metodičari smatraju da bi se diktat trebao odvojiti od solfeggia jer je diktat neovisan o pjevanju s lista. Takav dio solfeggia nazvali bi solfeggio s diktatom. Smatraju da bi se trebalo ocjenjivati posebno diktat i posebno pjevanje s lista, što je pogrešno razmišljanje. Nastavom

solfeggia razvijaju se ritamske i intonacijske vještine, poput intervala, rastavljenih akorda, ritamskih figura, ljestvica i dr. Odvajanje pjevanja od diktata je nepotrebno.

U nastavi solfeggia diktat je nepravedno zapostavljen. Veća se pozornost posvećuje pjevanju nego diktatu. Njegova uloga treba biti veća, odnosno zastupljenost ravnopravna ili čak veća u odnosu na pjevanje. U nastavi solfeggia diktat je iznimno značajan. Treba biti zastupljen svaki sat, podjednako ili čak i više od pjevanja. Nastavnik treba pravilno voditi provedbu diktata, što će učenicima olakšati pisanje te omogućiti njegovu veću uspješnost. Svojom aktivnošću i trudom nastavnik može utjecati na učenike i njihovu percepciju diktata, ali i nastave solfeggia općenito.

Rojko (2012a) navodi da su neka glazbeno-psihološka istraživanja pokazala da se čitanjem notnog teksta (sa stvaranjem predodžbi njegova zvuka), prije sviranja, olakšava proces njegova učenja. Isto tako vrijedi i za glazbeni diktat. Ako možemo „čuti“ tonove u sebi, lakše će nam biti prepoznati odsvirani ton na instrumentu. Osnovni cilj nastave solfeggia bio bi postignut kada bi se uspio realizirati takav način zapisivanja diktata.

Tehnika rada s diktatom dijeli se na četiri faze: 1. priprema i zadavanje, 2. zapamćivanje i glazbeno-misaona prerada, 3. objava rezultata, 4. kontrola (Rojko, 2012a).

- 1) Prva je faza priprema diktata i rješavanje svih nejasnoća koje bi onemogućile njegovo rješavanje. Učenik treba dobiti sve važne informacije od nastavnika, do kojih sam ne može doći spoznajom: vrsta diktata, tonalitet, mjera, broj taktova i broj ponavljanja tijekom zadavanja.

Zatim slijedi davanje jasne intonacije. Sviraњem kadence daje se jasna intonacija. Ako je primjer atonalitetan, svira se samo početni ton. Učitelj mora biti siguran da učenici znaju početni ton diktata. Prije početka glazbenog diktata treba otkucati barem dva takta zbog određivanja tempa. Na samome početku učenici pažljivo slušaju u cjelini glazbeni diktat i samim time upoznaju se s melodijskim i ritamskim kretanjima u primjeru.

- 2) Glazbeni primjer za diktat ne smije biti pretežak niti prelagan. Nastavnik treba odabrati odgovarajuću težinu primjera. To je prilično težak zadatak. Bolje je s učenicima proći više kraćih diktata nego jedan duži diktat. Kraći diktati manje zamaraju učenike i rezultiraju većom učinkovitošću. Učeničeva aktivnost i koncentracija ključni su za uspjeh cijelog procesa diktata.
- 3) Objava rezultata je značajna u cijelom postupku rada s diktatom. Ukoliko su dobro vođene prethodne fraze, objava rezultata ne predstavlja problem.

- 4) Kontrola rezultata izuzetno je važna. Postoji više načina kontrole točnosti. Jedan od tih načina je da učitelj, nakon što su učenici zapisali frazu, rješenje zapiše na ploču. Drugi način je da umjesto učitelja jedan učenik zapisuje frazu na ploči. Takav način zapisivanja nije najbolji način jer se umanjuje aktivnost ostatka razreda. Nakon završetka zapisivanja diktata najbolje je primjer otpjevati u cjelini.

Redovitom primjenom glazbenog diktata povećava se uspjeh učenika, odnosno pospješuje se njegov glazbeni razvoj.

3. Nastava solfeggia na daljinu

Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa (MZOŠ) i Hrvatskog društva glazbenih i plesnih pedagoga (HDGPP), donijeli su odluku koja se odnosila o nastavnim planovima i nastavnim programima u osnovnim glazbenim školama i osnovne plesne škole. Sadržaj predmeta solfeggio podijeljen je na jedanaest kategorija (odnosno područja):

1. glazbena pismenost
2. oznake i znakovi
3. ljestvice
4. mjera
5. intervali
6. akordi (koji se obrađuju od trećeg razreda)
7. melodija
8. ritam
9. diktat
10. stvaralački rad
11. slušanje glazbe (MZOŠ i HDGPP, 2006 prema Juranec, 2021).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija ima temeljni utjecaj na sve aspekte suvremenog društva, isto tako i u obrazovnom sustavu. Nastava solfeggia na daljinu koristila se uz pomoć raznih uređaja i raznih aplikacija. Za vrijeme nastave solfeggia na daljinu, učenici su mogli vježbati zadatke na raznim platformama. Teorijska nastava koja se održavala na daljinu, kao što je poučavanje solfeggia na daljinu, aktualna je tema te je vrijedna istraživanja. Ristivojević i Svalina navode kako „u eksperimentalnom istraživanju turskog autora koje je za cilj imalo evaluaciju rezultata učenika koji pohađaju klasičnu i nastavu solfeggia na daljinu koja uključuje sinkroni vid komunikacije utvrđeno je da značajna razlika ne postoji. Eksperimentalna i kontrolna skupina od po 14 učenika imala je podjednako dobre rezultate u području opažanja, odnosno prepoznavanja intervala i akorda te pisanja melodijskog diktata. Osim toga, visoka razina motivacije za rad otkrivena je kod učenika koji su pohađali satove solfeggia na daljinu“ (Ristivojević, Svalina, 2021: 243).

Škojo i Ristivojević (2020) iskazuju kako je nastava na daljinu već pronašla svoj oblik učenja u aktualnoj glazbenoj nastavi. Isti autori ističu istraživanje Karahana (2014) u kojemu se uspoređuje efikasnost tradicionalne nastave solfeggia i nastave solfeggia na daljinu te

zaključuje kako su ispitanici podjednako napredovali u svim analiziranim elementima kao što su:

- slušno prepoznavanje tonova i akorda
- ritamski diktat
- melodijski diktat.

Karahan (2014) naglašava da je prvenstveno bitna kvaliteta interneta za nastave solfeggia na daljinu kako bi se mogla kvalitetno i učinkovito provoditi (Karahan, 2014 prema Škojo, Ristivojević 2020).

„Glazbeni je sustav obrazovanja u najkraćem mogućem roku prešao na nastavu na daljinu koja, pored suvremenih metoda i oblika rada, donosi potpuno nove didaktičke zahtjeve usmjerene prema suvremenim medijima“ (Škojo, Ristivojević 2020: n.p.).

Škojo i Ristivojević (2020) iskazuju da se za vrijeme nastave solfeggia na daljinu hrvatski nastavnici nisu susreli s mrežnim platformama za poučavanje i učenje. Za vrijeme nastave solfeggia na daljinu, nastavnici su koristili platformu Yammer (virtualna učionica), a za dodatnu komunikaciju nastavnici su koristili Viber, WhatsApp, Carnet Webmail i dr. Nastavnici su od svoje glazbene škole dobili uputu za korištenje platformi za poučavanje i učenje, a za dodatnu komunikacijsku podršku s učenicima odlučivali su samostalno. Isti autori navode par nastavničkih iskustva s mrežnih platformi:

- *„Odlučio sam da većinu materijala sam pripremam, snimim se kako na klaviru sviram jedan od diktata (jednostavnijih) te učenici moraju zapisati ono što su čuli. Kroz YouTube link moraju kroz nekoliko rečenica opisati što su čuli u videu, također se moraju snimiti kako pjevaju zadani primjer ili čak imaju zadano da sami zadaju gl. primjer. Za pomoć mogu koristiti instrument koji sviraju.*
- *Koristim audio snimke putem kojih snimim sviranje na klaviru za diktat ili izvodim ritamske primjere ritamskim slogovima, neutralnim slogom i kucanjem. Služim se video snimkama s YouTube-a – učenicima pošaljem poveznicu putem koje mogu pronaći video s primjerima iz glazbene literature. Notne zapise pripremim sama u Sibeliusu – vezano uz ritam, melodijske, melodijsko-ritamske primjere, bilježenje tonova u G i F-ključu i slično“ (Škojo, Ristivojević 2020: 148).*

Palić (2021) u svome istraživanju na temu *utjecaj pandemije COVID-19 na glazbeno obrazovanje u Republici Hrvatskoj: problematika provođenja nastave na daljinu*, navodi

razmatranje stavova učenika u osnovnim glazbenim školama i u srednjim glazbenim školama za vrijeme nastave solfeggia na daljinu. Autor navodi kako se nastojalo ispitati stavove učenika kako bismo pobliže odredili način provođenja nastave na daljinu i upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije u nastavi glazbe“ (Palić, 2021: 297).

Autor iskazuje da su rezultati pokazali da se učenici uglavnom dobro snalaze u savladavanju tijekom nastave solfeggia na daljinu, iako smatraju nastavu solfeggia uživo težom. Navodi kako su se koristile tehnički neprimjerene aplikacije i uređaji tijekom nastave na daljinu i da su takve aplikacije i uređaji utjecale na kvalitetu nastave.

Palić (2021) navodi kako su neki učenici imali poteškoće s kojima su se susreli tijekom nastave solfeggia na daljinu. Učenici su naveli kako bi željeli imati bržu internetsku vezu ili bolji zvuk kod izvođenja nastave na daljinu.

Isti autor navodi kako je „zadovoljstvo nastavom na daljinu iskazalo 57,6 % ispitanika koji smatraju da nema potrebe za promjenama u provođenju nastave na daljinu, što je pozitivan pokazatelj uspješnosti implementacije virtualne nastave glazbe“ (Palić; 2021: 308).

Održavanje komunikacijskih kanala između nastavnika, ravnatelja, učenika i roditelja bila je uporaba uz pomoć informacijsko-komunikacijske tehnologije, dostupnih elektroničkih kanala i računalnih uređaja te softverske aplikacije (Koutsoupidou, 2014; Kruse i sur., 2013 prema Palić, 2021).

Kao sastavni dio škole, nastavna tehnologija izuzetno brzo napreduje i obilježila je svaku povijesnu epohu. Nastavna tehnologija se mijenjala u skladu s društvenim i obrazovnim uvjetima određenog vremena koja su obilježila svoj period. Bezić (2000) opisuje sedam tehnoloških faza:

- Prva tehnološka faza – karakteristična živa riječ i usmena predaja (učitelj je bio organizator govorne transmisije)
- Druga tehnološka faza – obuhvaća knjigu i pisanu riječ (knjige su postale novi izvor znanja)
- Treća tehnološka faza – odlikovalo ju je promatranje neposredne stvarnosti
- Četvrta tehnološka faza – razdoblje manipulativnih i operativnih tehnika te aktivnosti učenika
- Peta tehnološka faza – prepoznamo kao razdoblje audiovizualnih tehnika i masovnih medija

- Šesta tehnološka faza – pojave kompjutorizacije i drugih uređaja u obrazovanja
- Sedma tehnološka faza – razdoblje multimedijских tehnika (Bezić, 2000 prema Vidulin, S., Duraković, L. 2011).

Nastava solfeggia na daljinu provodila se na različitim aplikacijama i na različitim računalnim platformama. Korištene aplikacije su u značajnoj mjeri utjecale na način provođenja nastave.

Zajedno s razvojem informatičkih znanosti, u proteklih 50-ak godina, u pojedinim zemljama počela se provoditi i osmišljavati nastava solfeggia pomoću računala (Kiraly, 2003). „Studija koja je provedena u Laensiuusimaa Music Institutu u Finskoj bila je usredotočena na stavove i motivaciju učenika te rezultate usvajanja nastave Solfeggia, koja je bila fokusirana na pomoć računala u procesu učenja“ (Juranec, 2021: 34). Laensiuusimaa Music Institut sadrži u sebi rješenje zadataka. Učenici su mogli provjeriti kako su napisali zadatke. Takav način bi maksimalno olakšao učenicima kod samostalnog učenja. Uz slušanje glazbe i zapisivanje diktata, postoje načini za vježbanje teorijskog djela. Učenicima se pruža da potpuno dožive skladbu jer je nastava programirana i za analizu glazbenih djela. „Rezultati ovoga istraživanja su naposljetku pokazali da su diktati i slušno prepoznavanje (npr. intervala, akorda) puno lakši uz pomoć računala, koje povećava motivaciju učenika te samo učenje čini ugodnijim, a time i uspješnijim“ (Kiraly, 2003 prema Juranec, 2021: 34).

Mrežna stranica Teoria¹ sadrži opcije vježbanja teorije glazbe i slušnog prepoznavanja. U slučaju da, primjerice, za vježbu odaberemo intervale, postoje dvije opcije: pisanje intervala na bilo kojem tonu ili na određenom tonu.

Prilikom odabira druge opcije – tonova, prikazuju se različite mogućnosti. Jedna od njih je označavanje tonova koje želimo slušno izvježbati. Učenici na takav način mogu vježbati teorijski dio solfeggia. Osim što je pomoć učenicima, ova stranica može služiti i učiteljima kao nadopuna uobičajenog načina rada ili izvor ideja. Nedostatak bi bio engleski jezik koji sadrži stručne nazive pa bi učenicima nižih razreda, ako vježbaju samostalno kod kuće, zasigurno trebala pomoć roditelja koji bi morali znati osnove solfeggia i poznavati pojmove koji se nalaze na mrežnoj stranici.

Druga mrežna stranica je ToneSavvy². Uz sve što pruža i prethodna, ToneSavvy dodatno ima i vježbanje nota na klavijaturi, gitari i gudačkim glazbalima. Može se odrediti (na klavijaturi)

¹ Teoria - [https://www.teoria.com/en/exercises/\(pristup](https://www.teoria.com/en/exercises/(pristup) (19.8.2022)

² ToneSavvy - [https://tonesavvy.com/music-practice-exercises/\(pristup](https://tonesavvy.com/music-practice-exercises/(pristup) (19.8.2022.)

koje će sve oktave program pokazati, kao i koje tonove želimo vježbati. Uz vježbanje teorije i slušnih zadataka, ova stranica može poslužiti i za vježbanje polifonije.

Mrežna stranica My music theory³ može se instalirati i na mobilnom uređaju. Učenici mogu bilo kada i bilo gdje pristupiti vježbama. Stranica kao što je My music theory sadrži sve podatke i vježbe o ljestvicama, akordima, intervalima i tonalitetima. Za korištenje navedenih mrežnih stranica potrebno je dobro poznavati engleski jezik ili neki drugi jezik.

Mrežna stranica kao što je REA method⁴ korisna je učenicima za vježbanje diktata (razvoj relativnog i apsolutnog sluha). Autor aplikacije i metode je mr. sc. Oliver Oliver. „Metoda se bavi osvještavanjem apsolutnih visina tonova, intervala i akorada s jedne strane, a s druge – prepoznavanjem i učvršćivanjem tonalnih funkcija. Otuda i ime same metode RE – relativno, A – apsolutno“ (Sakač B., 2020: 15).

Učenici pomoću mrežnih stranica mogu uvježbati svoje nedostatke i uvježbati stvari u kojima su lošiji. Nastavnik je osoba koja učenika usmjerava kroz rad te prati njegov napredak. Isto tako nastavnik savjetuje učeniku kako nešto brže naučiti i naučiti s lakoćom. Bez obzira na postojeće računalne mogućnosti, mrežne aplikacije nikad neće moći zamijeniti nastavnika.

„Iako program ukazuje na greške koje učenik može napraviti tijekom vježbanja, on ipak ne pruža objašnjenje kao što to čini učitelj – povratna informacija se ne sastoji isključivo od točnog rješenja, nego ponajprije i od uputa kako poboljšati svoj proces učenja te stjecanja znanja i vještina“ (Juranec, 2021: 36).

³ My music theory - <https://www.mymusictheory.com/> (19.8.2022.)

⁴ REA method - <https://www.rea-games.com/> (15.7.2022.)

3.1. Zapisivanje diktata u sklopu nastave solfeggia na daljinu

Glazbeni diktat je sastavni dio nastave solfeggia, teorijskog predmeta u glazbenim školama na kojemu se razvijaju vještine pjevanja s lista, slušnog prepoznavanja i zapisivanja glazbe te usvajaju različiti glazbeno-teorijski sadržaji. „Solfeggio je predmet na komu se stječe vještina koja korisniku omogućuje da s razumijevanjem čita notni tekst (glasno, pjevanjem ili u sebi, s jasnom slušnom predodžbom), odnosno da s razumijevanjem, prepoznajući strukturu, sluša glazbu“ (Rojko, 2007: 81).

Položaj diktata u nastavi solfeggia često je podcijenjen i zapostavljen. Ponekad učitelji solfeggia nemaju dobar pristup tijekom rada s diktatom, čime kod učenika stvaraju otpor i negativan stav prema toj aktivnosti. Nažalost, to se odražava i na percepciju solfeggia kao predmeta. Očituje se kao strah od neuspjeha i loše ocjene (Rojko, 2012a).

Diktat ne smije biti težak i mora sačinjavati jasne ritamske i melodijske fraze koje učenici mogu zapamtiti i zapisati. Svaki diktat ima svoje specifičnosti. Kod ritamskog diktata zapisujemo samo ritam. U melodijskom diktatu zapisujemo tonove bez ritma. Melodijsko-ritamskim diktatom obuhvaćeni su melodija i ritam, dok kod višeglasnog diktata zapisujemo više tonova u jednom sklopu.

Zapisivanje diktata u sklopu nastave solfeggia na daljinu odvijalo se na način da su učenici zapisivali diktate u sklopu audio snimke.

Nastavnik je pripremio audio snimke, a učenici su ih morali zapisati u zadanom vremenu. Učenici su morali zapisati diktat i poslati nastavniku da pregleda zapisani diktat. Najčešća poteškoća kod zapisivanja diktata na nastavi solfeggia na daljinu je da učenici nisu mogli kvalitetno čuti zvuk. Nekim učenicima nastava na daljinu omogućila je opuštenije zapisivanje diktata, dok u redovnoj nastavi može biti prisutna nelagoda zbog nastavnikove prisutnosti.

3.2. Pjevanje u sklopu nastave solfeggia na daljinu

Pjevanje u sklopu nastave solfeggia prvenstveno se odvija na nastavi skupnog muziciranja. Kazić (2013) navodi da priprema kod učenika za pjevanje na nastavi solfeggia i upjevavanje nije isto ono što je upjevavanje na probi zbora. Kod solfeggia, za upjevavanje se koriste brojne melodijske i melodijsko-ritamski modeli, didaktički primjeri i kadence. Upjevavanje na nastavi

solfeggia trebalo bi se provoditi od prvog sata solfeggia. Svrha upjevavanja kod nastave solfeggia je učvrstiti određenu problematiku i riješiti određeni nastavni zadatak.

Kazić (2013) navodi da je osnovna svrha upjevavanja na nastavi solfeggia potreba za auditivnom percepcijom. Postoje dvije faze upjevavanja na nastavi solfeggia:

1. faza „zvučnog doživljaja“ – usvajanje svake nove pojave
2. faza „osvještavanja“ – provedba određenih zvučnih doživljavanja u trajno vrijeme.

„Dakle, „faza zvučnog doživljaja“ i „faza osvještavanja“ kao primarno solfeggističke komponente nastave mogu biti dodatno usavršene i/ili olakšane uz optimalno i zdravo vokalno-tehnički postavljene glasove učenika. Umjesto suvislih didaktičkih melodijsko-ritamskih primjera, u nastavu solfeggia možemo uvesti i vježbe ili vokalize koje za cilj imaju i vokalno-tehničko usavršavanje, ili čak iste (primarno solfeggističke) vježbice i primjere koristiti s istim krajnjim ciljem“ (Hrženjak 2017: 34).

Pjevanje prema notnom zapisu je vrlo zahtjevna vještina koja se uspješno realizira dugim sistemskim vježbanjem. Postoji nekoliko metoda intonacije od kojih svaka ima isti cilj (prima vista pjevanje učiniti lakšim i spretnijim).

Pjevanje u sklopu nastave solfeggia na daljinu trebalo bi biti zastupljeno svaki sat, kao i tijekom redovne nastave. Može se realizirati na dva načina.

Prvi oblik rada je izvediv, ali upitno je koliko bi za nastavu solfeggia bio uspješan. Njegovu prednost u nastavi solfeggia prikazuje se u individualnom radu s učenicima. Postoje i nedostaci prilikom provođenja nastave na daljinu. Kod slanja glazbenih primjera, kvaliteta izvedbe opada i dolazi do lošeg zvuka. Nemogućnost slanja snimke zbog slabe internetske veze dodatna je poteškoća s kojom su se učenici i nastavnici susretali.

Drugi način je da nastavnik redovito šalje učenicima glazbene primjere koji su za vježbu. Učenici bi trebali snimiti pojedine primjere te ih u zadanom roku poslati nastavnicima. Takav način rada potiče redovne vježbe pjevanja. Pritom bi učenici imali dovoljno vremena uvježbati i snimiti glazbene materijale koje im nastavnik pošalje. Pjevanje ovoga tipa može se realizirati i preko raznih platforma. Za takav način rada, trebali bi se osigurati adekvatni tehnički uvjeti rada kao što su: brzina internetske veze, mobitel, računalo, snimač i dr.

Nastavnik na kontaktnoj nastavi solfeggia prilikom pjevanja ispravlja i pomaže učenicima kako bi učenik što bolje izveo zadani glazbeni primjer. U nastavi solfeggia na daljinu, učenik i

nastavnik nemaju direktnu komunikaciju. Kada nastavnik presluša zadani glazbeni primjer, tek tada učenik dobiva povratnu informaciju.

Smatramo da bi drugi navedeni način bio učinkovitiji za uspješniju provedbu nastave solfeggia na daljinu i ostvarivanje željenih ishoda. Pjevanje u nastavi solfeggia na daljinu iskazuje veću motiviranost učenika. Na kontaktnoj nastavi solfeggia, učenici ponekad ne stignu pjevati cijeli primjer ili ga skupno otpjevati, a na nastavi solfeggia na daljinu učenik mora primjereno uvježbati zadani glazbeni primjer.

4. Priprema i realizacija nastave solfeggia na daljinu

Prema Poljaku (1984) struktura nastavnog procesa sastoji se od:

1. osnovne etape nastavnog rada
2. didaktičkih sistema
3. nastavnog procesa

1. Osnovne etape nastavnog rada – njima se određuje osnovna struktura ili tijek nastave

- pripremanje učenika za nastavu
- obrada novih nastavnih sadržaja
- vježbanje
- ponavljanje
- provjeravanje

2. Didaktički sistemi – izgrađuju se na osnovi komponenata nastavnog procesa i načina njihova izvođenja

- heuristička nastava
- programirana nastava
- egzemplarna nastava
- problemska nastava
- mentorska nastava

3. Nastavni proces (pojedine njegove etape)

- materijalno tehnička strana nastave – nastavna sredstva (izvori znanja), tehnička pomagala, tehnički uređaji i nastavna tehnologija
- spoznajna strana nastave – promatranje (spoznaja činjenica), mišljenje (spoznaja generalizacija) i praksa
- metodička strana nastave
- psihološka strana nastave – intelektualni doživljaji učenika i nastavnika i emocionalni doživljaji učenika i nastavnika (Poljak, 1984).

Veliki broj nastavnika govori kako je priprema nastave na daljinu zahtjevnija od nastave uživo. Posebnu pozornost posvećivali su i osmišljavali pri odabiru domaće zadaće.

Po pitanju dosadašnjeg iskustva, Škojo i Ristivojević (2020) iskazuju da nastavnicima priprema za nastavu na daljinu oduzima dosta vremena. Nastavnici su više ulagali vremena u pripremu i

realizaciju nastave solfeggia na daljinu nego u kontaktnu nastavu. Nastojali su provesti aktivnosti koje su provodili i u kontaktnoj nastavi. Putem objava i poruka pronalazili razne načine za motivirati učenike na nastavu. Najčešće su nastavnici zadavali učenicima adekvatnu zadaću, uzimajući u obzir sadržaj gradiva i online način učenja. Za vrijeme nastave na daljinu, nastavnici su mogli biti više kreativni što se tiče nastavnog gradiva (Škojo, Ristivojević, 2020). Iskazuju kako se do sada nisu susreli s mrežnim platformama za učenje i poučavanje. Oni su se tijekom nastave na daljinu koristili platformom Yammer u kojoj koriste virtualne učionice, a za dodatnu komunikaciju koriste Carnet Webmail, Viber i WhatsApp (Škojo, Ristivojević, 2020). Što se vrednovanje u nastavi solfeggia na daljinu tiče, nastavnici se osvrću da se tijekom nastave solfeggia na daljinu ono odvija kontinuirano, tijekom cjelokupnog procesa. Autori navode da su nastavnici isticali sljedeće:

- *„Presudna mi je aktivnost učenika i marljivost u obavljanju domaćih zadataka koje bi trebali napisati ili snimiti. Kod vježbi... mogu nekako uočiti je li učenik zaista svladao gradivo ili nije, ali kod testova iz teorije glazbe je to nemoguće jer možda je netko drugi radio umjesto njega, možda je prepisao. To se odnosi na slabije učenike.*
- *Imam tablicu s imenima učenika u koju bilježim napredak i zalaganje, tko se trudi i radi, a tko ne.*
- *Sada je vrednovanje postignuća otežano u svakom smislu. Meni je aktivnost učenika najvažnija.*
- *Vrednovanje vršim prema aktivnosti slanjem zadaća i vremena koje potroše za solfeggio. Mogu reći da ima i učenika koji su se poboljšali te su aktivniji nego na nastavi uživo” (Škojo, Ristivojević, 2020: 149).*

Autori naglašavaju kako su se nastavnici služili raznim nastavnim materijalima kako bi što bolje realizirali i olakšali učenicima nastavu solfeggia na daljinu:

- *„Od materijala koristim domaće, strane udžbenike i to pretežno starije jer mislim da su kvalitetniji, zatim svoje autorske primjere koje pišem za određenu problematiku, materijal kolega s YouTube-a. Na osnovu tog materijala pravim Power Point prezentacije sa slikama, snimke koje komentiram s učenicima na satu.*
- *Koristim sve udžbenike koje imam, umjetničku literaturu, predavanja kolega na YouTube-u i svoje materijale. Snimam video sat preko YouTube-a koji učenici gledaju i tu koristim notne zapise, prezentacije, snimke i tako dalje“ (Škojo, Ristivojević, 2020: 148).*

5. Empirijski dio

5.1. Cilj i problemi istraživanja

Cilj je istraživanja utvrditi stavove učenika osnovnih glazbenih škola o pojedinim aspektima provođenja nastave na daljinu. Istraživanjem se nastojalo iskazati pozitivne i negativne strane pri postizanju nastavnog procesa u virtualnome obliku nastave kako bi se u eventualnim budućim varijantama nastava solfeggia na daljinu mogla unaprijediti u svrhu kvalitetnijeg ostvarivanja nastavnog sata.

U skladu sa formuliranim ciljem postavljani su sljedeći problemi istraživanja:

1. prikazati uređaje koje su učenici koristili tijekom praćenja nastave solfeggia na daljinu
2. prikazati zastupljenost mrežnih aplikacija pri praćenju nastave solfeggia na daljinu
3. ispitati kako se nastava solfeggia održavala tijekom pandemija koronavirusa
4. procijeniti koliko je bila zahtjevna nastava solfeggia na daljinu
5. ocijeniti kvalitetu nastave solfeggia na daljinu
6. uočiti razlike nastave solfeggia na daljinu u odnosu na nastavu u učionici.

5.2. Instrumenti, sudionici i postupak istraživanja

Istraživanje je provedeno u svibnju 2022. godine anketiranjem učenika koji pohađaju osnovnu glazbenu školu u Republici Hrvatskoj. Prije nego što su učenici krenuli sa ispunjavanjem anketnog upitnika morali su napisati koji su razred glazbene škole, dob i zaokružiti spol. Anketni upitnik sastojao se od 8 pitanja. Ispitali su se stavovi učenika o pojedinim segmentima nastave solfeggia na daljinu. U prvih pet pitanja učenici su morali zaokružiti postojeći odgovor (u nekim anketnim pitanjima mogli su zaokružiti više odgovora). Nastojalo se utvrditi koje su uređaje u većoj mjeri koristili tijekom nastave solfeggia na daljinu (prijenosno računalo, mobitel, tablet ili stolno računalo), sagledavale su se i aplikacije koje su koristili tijekom praćenja nastave solfeggia na daljinu (Zoom, Skype, Teams, Viber, WhatsApp, Google učionica i dr.). Također, nastojalo se utvrditi kako se nastava solfeggia na daljinu održavala (razmjenjivanjem audio/video zapisa s nastavnikom, video pozivima u realnom vremenu trajanja, nastave na daljinu nije bilo, porukom, telefonskim pozivom, društvenim

mrežama i slično). Procijeniti i ocijeniti nastavu solfeggia na daljinu. U zadnja tri pitanja, ispitalo se osobno učenikovo mišljenje o pozitivnim i negativnim stranama u nastavi solfeggia na daljinu. Naposljetku, navesti razlike stečenih znanja i vještina tijekom nastave solfeggia na daljinu u odnosu nastave u učionici. Za potrebe istraživanja, kao instrument, korišten je anketni upitnik (Slika 4). Anketni upitnik u potpunosti je anonimn, a prije realizacije anketnog upitnika zatražena je dozvola od ravnatelja glazbenih škola te roditelja učenika koji su sudjelovali u njegovom ispunjavanju. Nakon što su roditelji ispunili suglasnost vezano za sudjelovanje u anketnom upitniku, učenici su ga ispunili.

Ispitanici koji su sudjelovali u anketnom upitniku bili su učenici osnovnih glazbenih škola u Republici Hrvatskoj (N = 75). Podaci u Tablici 2. prikazuju broj ispunjenih anketnih upitnika u pojedinim osnovnim glazbenim školama po razredu i spolu.

<p>Dragi učenici,</p> <p>Ovim upitnikom želimo da izrazite svoje mišljenje o nastavi solfeggia na daljinu. Molimo budite iskreni u rješavanju.</p>		
Razred GŠ: _____	Dob: _____	Spol: M – Ž (Zaokružiti)
<p>1. Uredaji koje ste koristili pri praćenju nastave solfeggia na daljinu (moguće je više odgovora zaokružiti).</p> <p>1. Prijenosno računalo (laptop)</p> <p>2. Mobitel</p> <p>3. Tablet</p> <p>4. Stolno računalo</p>		
<p>2. Aplikacije koje ste koristili pri praćenju nastave solfeggia na daljinu (moguće više odgovora zaokružiti)</p> <p>1. Zoom</p> <p>2. Skype</p> <p>3. Teams</p> <p>4. Viber</p> <p>5. WhatsApp</p> <p>6. Google učionica</p> <p>7. _____ (drugi odgovor)</p>		
<p>3. Kako se nastava solfeggia održavala tijekom pandemije koronavirusom</p> <p>1. Razmjenjivanje audio/video zapisa s nastavnikom</p> <p>2. Video pozivima u realnom vremenu trajanja (školski sat)</p> <p>3. Nastave na daljinu se nije održavala</p> <p>4. Porukom (Viber, Wapp, SMS)</p> <p>5. Telefonskim pozivom</p> <p>6. Društvenim mrežama</p> <p>7. _____ (drugi odgovor)</p>		
<p>4. Procijenite koliko je bila zahtjevna nastava solfeggia na daljinu</p> <p>1. Nije uopće zahtjevno</p> <p>2. Nije zahtjevno</p> <p>3. Umjereno zahtjevno</p> <p>4. Malo zahtjevno</p> <p>5. Vrlo zahtjevno</p>		
<p>5. Ocijenite kvalitetu nastave solfeggia na daljinu od 1 do 5 (Zaokružite)</p> <p>1 2 3 4 5</p>		
<p>6. Što vam se sviđelo na nastavi solfeggia na daljinu? Navedite pozitivne strane održavanja nastave solfeggia na daljinu.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>		
<p>7. Što vam se nije sviđelo na nastavi solfeggia na daljinu? Navedite negativne strane održavanja nastave solfeggia na daljinu.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>		
<p>8. Navedite razlike koje ste uočili tijekom nastave solfeggia na daljinu u odnosu na nastavu u učionici po pitanju stečenih znanja i vještina. Pojasnite svoj odgovor.</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>		
<p>Hvala na suradnji!</p>		

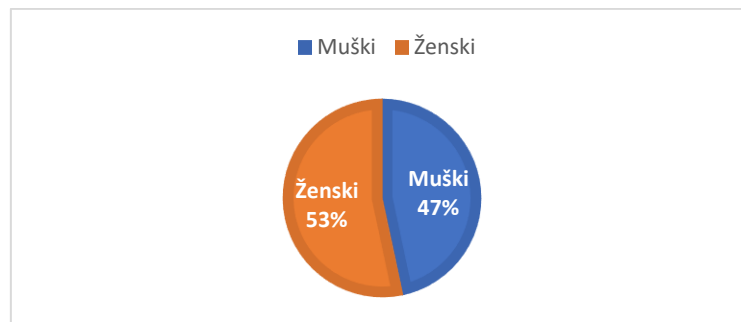
Slika 4. Anketni upitnik za učenike osnovne glazbene škole

Škola	Razred	Spol	Ispunjeni broj anketa
Osnovna škola "Ivan Goran Kovačić" Đakovo	3.	Ž	0
		M	5
Umjetnička škola Beli Manastir	3.	Ž	2
		M	0
Glazbena škola Požega	3.	Ž	0
		M	0
Osnovna škola "Ivan Goran Kovačić" Đakovo	4.	Ž	10
		M	8
Umjetnička škola Beli Manastir	4.	Ž	5
		M	1
Glazbena škola Požega	4.	Ž	2
		M	2
Osnovna škola "Ivan Goran Kovačić" Đakovo	5.	Ž	5
		M	6
Umjetnička škola Beli Manastir	5.	Ž	4
		M	2
Glazbena škola Požega	5.	Ž	1
		M	0
Osnovna škola "Ivan Goran Kovačić" Đakovo	6.	Ž	2
		M	6
Umjetnička škola Beli Manastir	6.	Ž	6
		M	4
Glazbena škola Požega	6.	Ž	0
		M	1
Ukupan broj ispunjenih anketa			75

Tablica 2. Zastupljenost učenika po školama ($N = 75$)

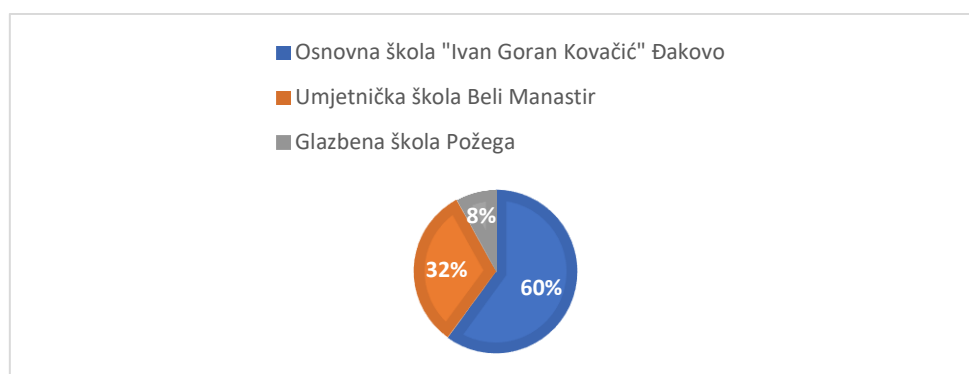
5.3. Rezultati istraživanja

Ispitivanje je provedeno u tri glazbene škole u Republici Hrvatskoj. U ispitivanju je sudjelovalo 75 učenika ($N = 75$). Raspodjela učenika po spolu: muških 35 (47%) i ženskih 40 (53%) (Slika 5).

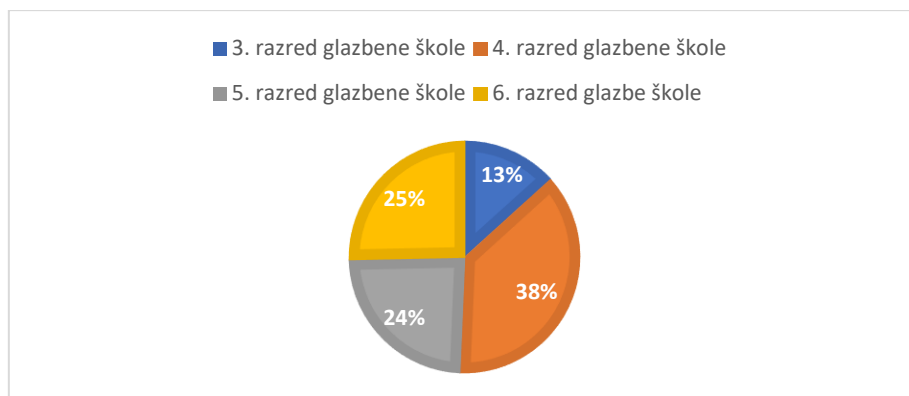
Slika 5. Prikaz raspodjele učenika po spolu

Od ukupno 75 ispitanika, najviše ih je ispunilo upitnik u osnovnoj školi "Ivan Goran Kovačić" u Đakovu (45 učenika, tj. 60%). U Umjetničkoj školi Beli Manastir 24 su učenika ispunila anketni upitnik (32%), dok je u Glazbenoj školi Požega njih šestero ispunilo anketni upitnik (8%) (Slika 6).

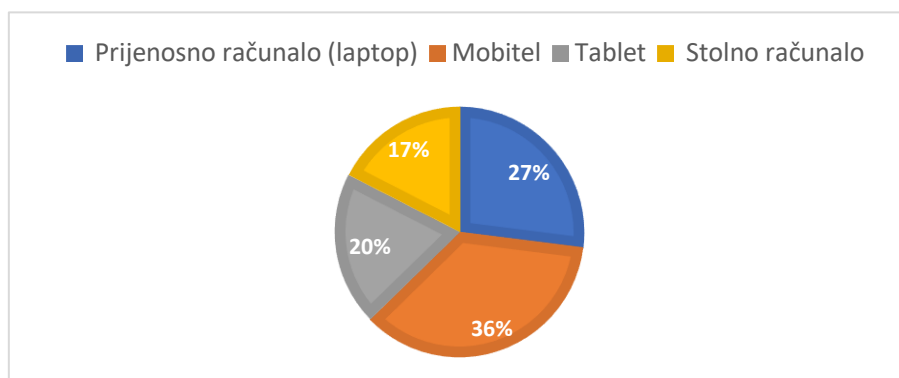
Slika 6. Prikaz ispunjenih anketnih upitnika u pojedinim školama

U 3. razredu ispunjeno je 10 anketnih upitnika (13%). U 4. razredu ispunjeno je 28 anketnih upitnika (38%). U 5. razredu ispunjeno je 18 anketnih upitnika (24%) i u 6. razredu ispunjeno je 19 anketnih upitnika (25%) (Slika 7).

Slika 7. Prikaz ispunjenih anketnih upitnika po razredima

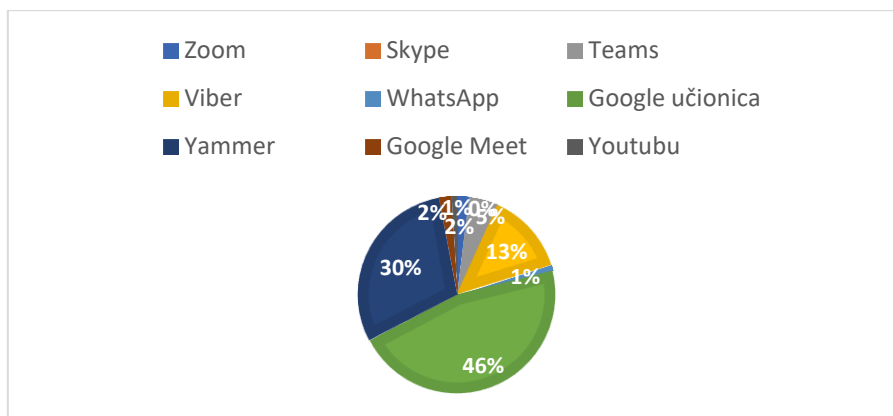
Prvo pitanje u anketnom upitniku odnosilo se na uređaje koje su učenici koristili pri praćenju nastave solfeggia na daljinu. U prvom pitanju učenici su mogli zaokružiti više odgovora. Većina učenika koristila je mobitel pri praćenju nastave solfeggia na daljinu (36%), zatim prijenosno računalo (27%), tablet (20%) i stolno računalo (17%). (Slika 8).

Slika 8. Uređaji pri praćenju nastave solfeggia na daljinu

Mogućnost zaokruživanja više odgovora

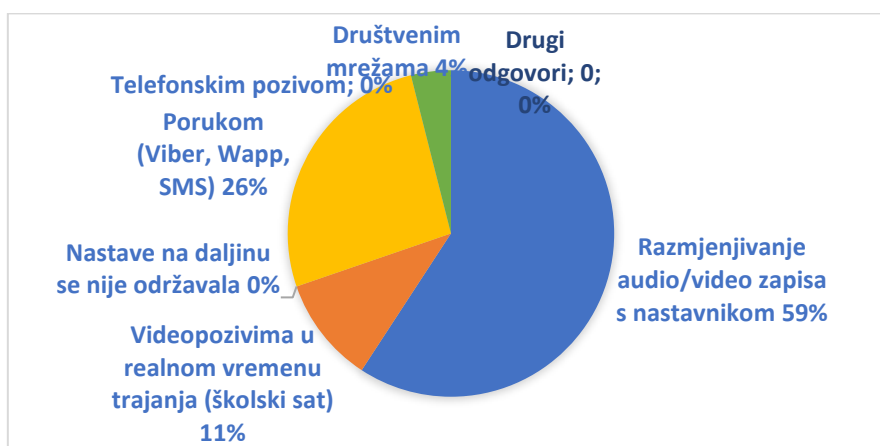
Drugo pitanje u anketnom upitniku odnosilo se na aplikacije koje su učenici koristili pri praćenju nastave solfeggia na daljinu. Rezultati pokazuju da su učenici tijekom nastave solfeggia na daljinu najviše koristili Google učionicu (46%). Druga aplikacija po zastupljenosti bila je Yammer (30%) i treća aplikacija Viber (13%). Zatim dolaze manje zastupljene aplikacije kao što su: Teems (5%), Zoom (2%), Google Meet (2%), WhatsApp (1%) i Youtube (1%). Od ispitanih 75 učenika, nitko nije koristio aplikaciju Skype (0%) (Slika 9).

Slika 9. Aplikacije pri praćenju nastave solfeggia na daljinu

Mogućnost zaokruživanja više odgovora

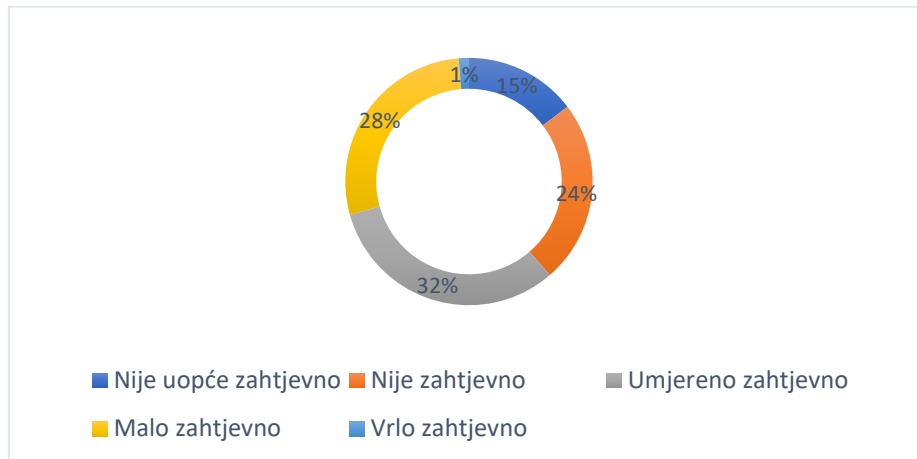
Treće pitanje u anketnom upitniku odnosi se na održavanje nastave solfeggia tijekom pandemije koronavirusa. Učenici su najčešće održavali nastavu solfeggia razmjenjivanjem audio/video zapisa s nastavnikom, 44 učenika (59%). Drugi po redu bio je odgovor porukom (Viber, WhatsApp, SMS), 20 učenika (26%), zatim videopozivima u realnom vremenu trajanja školskog sata, 8 učenika (11%). Najmanje je učenika zaokružilo je komunikaciju društvenim mrežama, 2 učenika (4%). Nitko od učenika (0%) nije zaokružio telefonski poziv i nastava na daljinu se nije održavala što možemo zaključiti da se u tim školama održavala virtualna nastava (Slika 10).

Slika 10. Način održavanje nastave solfeggia tijekom pandemije koronavirus

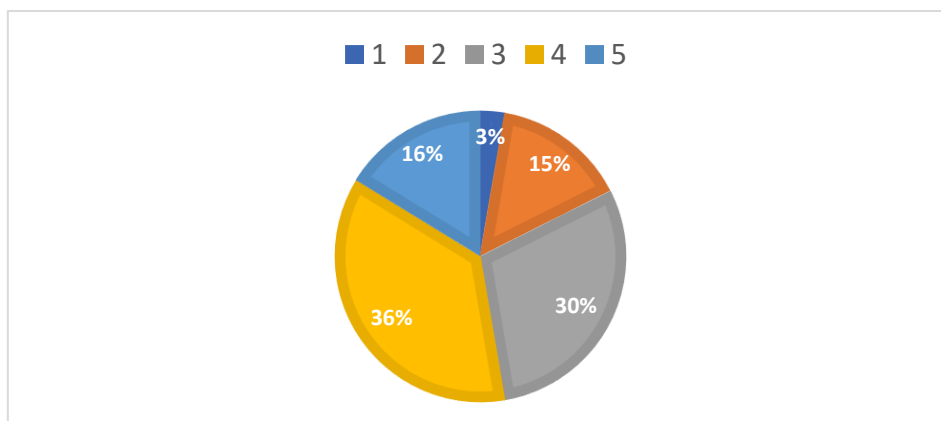
U četvrtom anketnom pitanju učenici su morali procijeniti koliko je nastava solfeggia na daljinu bila zahtjevna. 24 učenika (32%) označila su nastavu solfeggia umjereno zahtjevnom, 21 učenik

malo zahtjevnom (28%), 18 učenika (24%) označilo je da nije zahtjevna i 11 učenika (15%) odgovorilo je da nije uopće zahtjevno. Vrlo zahtjevna bila je tek jednom učeniku (1%). (Slika 11).

Slika 11. Zahtjevnost nastave solfeggia na daljinu

U petom anketnom pitanju učenici su morali ocijeniti kvalitetu nastave na daljinu od 1 do 5. Od 75 provedenih anketnih upitnika, najviše učenika (36%) ocijenilo je kvalitetu nastave solfeggia na daljinu ocjenom 4, zatim ocjenom 3 (30%). Njih 16% ocijenilo je kvalitetu nastave solfeggia na daljinu ocjenom 5, a 15% učenika ocjenom 2. Ocjenom 1 ocijenilo ju je samo 3% učenika (Slika 12).

Slika 12. Kvaliteta nastave solfeggia na daljinu (ocjena od 1 do 5)

5.4. Pozitivne strane nastave solfeggia na daljinu

U šestom anketnom pitanju učenici su morali napisati što im se sviđjelo na nastavi solfeggia na daljinu. Nastava solfeggia na daljinu donijela je mnoštvo novina i izazova. Učenici ističu da im se najviše sviđjelo što su imali više vremena kod slanja zadataka nastavniku.

Također ukazuju na ostale pozitivne strane kod nastave solfeggia na daljinu:

- *Nije bilo stresno, mogla sam raditi i učiti na miru, nisam morala napuštati kuću, napredovala sam u samostalnom radu.*
- *Svaki tjedan bismo u isto vrijeme dobili zadatke i imali vremena do idućeg sata da ih ispunimo.*
- *Sviđjelo mi se što smo imali više vremena za uvježbavanje zadataka.*
- *Mogli smo više puta poslušati diktate. Nastava je bila malo lakša.*
- *Zadatci su bili zabavni i nastavnici su nam slali skladbe za poslušati.*
- *Učiteljica je bila dostupna. Pomagala je učenicima da isprave svoje pogreške. Zadavala je primjereni rok za naučiti zadatke.*
- *Imali smo vremena napraviti i snimiti zadatak do sljedećeg puta tjedna nastave. Ako napravimo pogrešku, moramo samo ponoviti i ne moramo slati ispravak.*
- *Snimanje vlastitog pjevanja ljestvice i primjera.*
- *Detaljnije obrađivanje teme*
- *Osjetio sam odgovornost jer sam radio sve sam.*
- *Trud nastavnika da nam pripremi sve*
- *Sviđjelo mi se to što smo redovito dobivali zadatke. Vježbali smo diktate i slali ih porukom. Zadaci nisu bili jako zahtjevni, što mi se sviđjelo.*
- *Sviđjelo mi se što smo puno vježbali diktate.*
- *Sviđjelo mi se kada smo dobili zadatke, imali smo nekoliko dana da ih pošaljemo.*

U svom istraživanju Škojo i Ristivojević (2020) navode kako je nastava solfeggia na daljinu donijela bezbroj izazova i novina. Nastavnici su tijekom realizacije nastave na daljinu uočili pozitivne oblike. Ističu sljedeće pozitivne oblike nastave solfeggia na daljinu:

- opuštenija komunikacija između nastavnika i učenika
- osvještavanje individualizacije nastavnog sadržaja.

Također naglašavaju kako su nastavnici više pozornosti posvećivali prilagođavanju glazbenih primjera pojedinim učenicima vodeći računa o razvijenosti slušnih sposobnosti i njihovom znanju (Škojo, Ristivojević, 2020).

Isti autori navode pozitivna promišljanja i iskustva:

- *Dobro je to brzo prosljeđivanje materijala učenicima, ali i bolja suradnja i upućenost roditelja u rad djeteta. Možda bih zadržala online nastavu kao dodatnu ili dopunsku nastavu.*
- *Otkrili smo muzičke dobrobiti za učenike od slanja videa različitih muzičkih izvodenja, raznih projekata.*
- *Učenici su se konačno naučili samostalnosti u radu (Škojo, Ristivojević 2020: 149).*

5.5. Negativne strane nastave solfeggia na daljinu

U sedmom anketnom pitanju učenici su morali napisati što im se nije sviđjelo tijekom nastave solfeggia na daljinu. Neki učenici iskazuju da je nastava solfeggia bila primjerena, dok drugi učenici ističu da su imali previše domaće zadaće.

Također ukazuju na ostale negativne strane kod nastave solfeggia na daljinu:

- *Neodržavanje nastave video pozivima*
- *Udaljenost i nemogućnost direktnog komuniciranja s nastavnikom*
- *Nismo se vidjeli. Ništa nisam razumjela. Nisam razumjela što se od mene traži.*
- *Neki audio/video zapisi nisu se mogli otvoriti.*
- *Puno je vremena trebalo za odraditi zadatke (snimanje i slanje određenih zadataka.*
- *Nije mi se sviđjelo to što smo bili u slabijim kontaktima s profesorima, te što je gradivo bilo zahtjevnije pa je trebalo više objašnjavanja kojeg nije bilo.*
- *Nije mi se sviđjelo što smo primjere za pjevanje morali snimati.*
- *Ponekad se poruke nisu uspjele poslati i problem s internetom. Bilo je malo teže učiti nešto novo...*
- *Udaljenost od nastavnice*
- *Nismo mogli raditi neke vježbe koje smo inače radili (na redovnoj nastavi), zadatke smo morali raditi u vrlo malom roku.*

- *Nisu mi se sviđjeli diktati koje smo dobivali preko videa.*
- *Bilo je teže shvatiti lekcije bez pomoći nastavnika.*
- *Vrlo je teško slušati diktate i teško je shvatiti koji je ton. Teže je naučiti nastavne cjeline.*
- *Nisam razumjela nastavne sadržaje.*
- *Bilo je teže pratiti nastavu, nekad nismo mogli otvoriti audio zapise.*
- *Nije mi se sviđjelo što smo morali pjevati primjere i zatim se snimiti i poslati nastavniku.*
- *Nismo imali izravan kontakt s profesorom i manje sam shvaćala novo gradivo.*
- *Nije mi se sviđjelo što smo imali izmjenu profesora i što nisam mogla pratiti s razumijevanjem kao na nastavi u učionici.*

U istraživanju Škojo i Ristivojević (2020) također ukazuju na negativne strane nastave solfeggia na daljinu. Ističu poteškoće prilikom ostvarivanja ishoda nastave solfeggia, nekvalitetnu internetsku vezu, nemogućnost realizacije pojedinih postupaka (npr. vježbanje intonacije), otežano praćenje nastavnog sadržaja (kod slabijih učenika) te probleme u komunikaciji.

5.6. Usporedba učioničke nastave i nastave na daljinu

U osmom anketnom pitanju učenici su naveli razlike koje su uočili tijekom nastave solfeggia na daljinu u odnosu na nastavu u učionici (po pitanju stečenih znanja i vještina). Učenici navode:

- *Bila mi je bolja nastava uživo jer sam mogao odmah pitati profesora ako mi nešto nije jasno.*
- *Lakše mi je pratiti nastavu uživo.*
- *Za vrijeme nastave na daljinu nisam toliko radio kao uživo, te mislim da mi je to utjecalo na moje znanje za tu godinu.*
- *Nisam mogao sve što me zanima pitati nastavnicu, a kada imamo nastavu u učionici ona sve nejasnoće zna objasniti.*
- *Za vrijeme nastave u učionici bolje sam razumjela zadatke i više naučila.*
- *Tijekom nastave solfeggia u učionici bilo je lakše sudjelovati i ispraviti greške, a tijekom nastave solfeggia na daljinu bilo je malo drugačije popraviti napravljene greške jer bi morala pustiti video zapis više puta.*

- Tijekom rada na nastavi svi sadržaji su vrlo lako savladani i trebalo je malo vježbe kod kuće. Motivacija tijekom nastave na daljinu je bila vrlo mala.
- Nastavu u učionici lakše je shvatiti te je jasnija, dok nastava na daljinu nije bila toliko jasna. Brže i lakše napredujemo tijekom nastave u učionici.
- U učionici: Brže dolazim do odgovora i zabavnije jer nas je više.
Online: Ako nisam razumjela neko gradivo, mogla sam se vratiti kasnije na njega i ponoviti.
- Na nastavi u učionici bi nam nastavnica pojasnila neke primjere, a na nastavi na daljinu su neki primjeri bili nerazumljivi.
- Po mome mišljenju, nastava solfeggia u učionici je bolja opcija jer više naučimo i veća je koncentracija nego nastava na solfeggia na daljinu.
- Na nastavi na daljini sve je pojednostavljeno i mnogo toga nismo razumjeli, a u učionici možemo pitati nastavnike da na nešto objasne.
- Nastava na daljinu mi je bila lakša što se tiče pisanja diktata, ali na nastavi uživo sam puno bolje shvaćala novo gradivo.
- Sporazumijevanje s profesorima – razlika je u tome što nisam mogla sve razumjeti, a kada pitam profesora ne može me shvatiti kao u učionici.
- Učitelji su bolje objašnjavali u učionici. Mogli smo bolje shvatiti gradivo, dobivali smo bolje ocjene u učionici jer su nam učitelji dodatno pojasnili gradivo.
- Na nastavi na daljinu sam teže shvaćao, a na nastavi u učionici mogao sam više naučiti uz pomoć učitelja-
- Na nastavi u učionici više naučimo nego na nastavi na daljinu. Imali smo više vremena za zadatak na nastavi na daljinu nego na nastavi u učionici.
- Na nastavi na daljinu manje smo obrađivali gradiva nego na nastavi uživo.
- Na nastavi solfeggia na daljinu dobivali smo više zadataka i nisam sve razumio.
- Bili smo u slabijem kontaktu s profesorima i slabije nam se objašnjavalo nego na nastavi u učionici.
- Iako samo voljela raditi sama i biti u svojem miru, rad u učionici je zabavniji i više naučim te lakše učim na svojim greškama. Dok sam na nastavi na daljinu napredovala u intonaciji (zato što sam sama svirala i pjevala primjere), na redovnoj nastavi sam napredovala u sluhu i pisanju nota (zato što smo većinom radili na tome).

6. Zaključak

Kako je pandemija koronavirusa utjecala na cjelokupni školski sustav, tako se snažno odrazila i na glazbeno obrazovanje. Nastava solfeggia na daljinu promijenila je svoje osnovno izdanje po pitanju brojnih elemenata: od nastavnih aktivnosti, metoda rada, praćenja i vrednovanja postignuća pa sve do nastavne komunikacije i ozračja. Kod zapisivanja diktata učenici su zapisivali primjere uz pomoć audio snimaka, služeći se različitim mrežnim platformama, dok se usmeni diktati nisu mogli provoditi. Iako su se nastavnici iznimno dobro snalazili za vrijeme nastave na daljinu, učenici se nisu jednako dobro uspjeli prilagoditi.

U istraživanju se ovim radom nastojalo utvrditi stavove učenika osnovnih glazbenih škola u Republici Hrvatskoj o pojedinim aspektima provođenja nastave solfeggia na daljinu. Iz rezultata se može zaključiti da je učenicima umjereno zahtjevna nastava solfeggia na daljinu, što su iskazali ocjenom dobar. Najviše je učenika koristilo mobitel prilikom praćenja nastave solfeggia na daljinu, te aplikaciju Google učionica. Učenici navode da se najčešće nastava solfeggia na daljinu održavala putem video poziva u realnom vremenu trajanja školskoga sata. Učenici ističu kako je lakše pratiti nastavu uživo nego na daljinu te su mogli u trenutku nastavniku postaviti pitanje vezano za nastavno gradivo. Naglašavaju kako ponekad nisu mogli kvalitetno čuti glazbeni diktat jer nisu imali kvalitetnu vezu. I nastavnici ističu kako su se susreli sa slabom kvalitetom internetske veze.

U rezultatima istraživanja uočen je problem nedovoljne motiviranosti učenika. Za vrijeme nastave solfeggia na daljinu učenici nisu imali jednaku motivaciju za rad, kao što su imali na kontaktnoj nastavi solfeggia. Posebno ukazuju na problem prevelikih zahtjeva oko domaće zadaće i nerazumijevanje oko pojedinih zadataka iz zadaće.

Nastavnici zaključuju kako je virtualna nastava primjenjivija na višim stupnjevima glazbenoga obrazovanja zbog neophodnoga kontakta uživo koji je potreban mlađim učenicima, kako zbog njihove motiviranosti, tako i zbog efikasnije podrške njihovom kognitivnom, psihomotoričkom i afektivnom području razvoja.

Usporede li se nastava solfeggia na daljinu i kontaktna nastava solfeggia, jasno se uočavaju prednosti kontaktne nastave, koja je za glazbeno obrazovanje praktično nezamjenjiva.

7.Literatura

Barić, Z. (2021). *Pedagoške i stručne kompetencije nastavnika teorijskih glazbenih predmeta*. Doktorska disertacije. Osijek: Filozofski fakultet Osijek.

Hrženjak, R. (2017). *Vokalna tehnika u nastavi solfeggia*. Diplomski rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Muzička akademija u Puli. Preuzeto s: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:1885/preview> (14.9.2022)

Jelavić, F. (1995), *Didaktičke osnove nastave*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Jurenec, J. (2021). *Nastava solfeggia u osnovnim glazbenim školama i pripremnim razredima*. Diplomski rad. Zagreb: Muzička akademija Zagreb. Preuzeto s: <https://drma.muza.unizg.hr/islandora/object/muza%3A2239/datastream/PDF/view> (10.8.2022)

Karahan, A. S. (2014). The Evaluation of Synchronous Distance Ear Training Compared to the Traditional Ear Training, *Educational Research and Reviews*, 9 (23), 1266-1274.

Kazić, S. (2013). *Solfeggio: historija i praksa*. Sarajevo: Muzička akademija.

Kiraly, Z. (2003). Solfeggio 1: A Vertical Ear Training Instruction Assised by The Computer. *International Journal of Music Education*, 40. str. 41-58. Thousand Oaks (CA): Sage Publications, Inc.

Križanec, K. (2020). *Glazbeno stvaralaštvo u nastavi solfeggia*. Diplomski rad. Osijek. Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku.

MZO (2006). *Nastavni plan i program predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole- elektroničko izdanje*.

MZO (2006). *Nastavni plan i program za srednje glazbene i plesne škole- elektroničko izdanje*.

MZO (2006). *Nastavni plan i program na hrvatskom jeziku za srednje glazbene škole – elektroničko izdanje*

Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2020a). *Akcijski plan za provedbu nastave na daljinu*.

Mojžeš, S. (2015). *Vokalna tehnika u nastavi glazbene kulture i solfeggia*. Završni rad. Pula. Muzička akademija u Puli

Palić, M., M. (2021). Utjecaj pandemije COVID-19 na glazbeno obrazovanje u Republici Hrvatskoj: problematika provođenja nastave na daljinu. *Napredak*, 162(3-4), 295-312. <https://hrcak.srce.hr/clanak/388584> (15.7.2022.)

Poljak, V. (1984), Didaktika. Zagreb: Školska knjiga

Ristivojević, A., Svalina, V. (2021). Nastava na daljinu u hrvatskim i srpskim glazbenim školama: Stavovi i praksa nastavnika. *Metodički ogledi, 1*, 241-261

Rojko, P. (1999.) Solfeggio kao učenje glazbenoga jezika. *Tonovi*, 33, 14-31

Rojko, P. (2004). Metodika glazbene nastave, praksa 1. dio. Zagreb: ITG.

Rojko, P. (2007), Znanje o glazbi nasuprot glazbenom znanju. *Tonovi*, 49, 71 – 87.

Rojko, P. (2012a), Psihološke osnove intonacije i ritma. Muzička akademija Zagreb.

Rojko, P. (2012b). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera, Pedagoški fakultet.

Rojko, P. (2012c). Solfeggio kao učenje glazbenog jezika, ili: lingvistički pogled na solfeggio. *Glazbeno pedagoške teme*, 51-88. Zagreb: Jakša Zlatar.

Sakač, B. M. (2020). *Suvremeni solfeggio*. Završni rad. Osijek. Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku. <https://repozitorij.aukos.unios.hr/islandora/object/aukos%3A739/datastream/PDF/view> (15.7.2022.)

Vlada Republike Hrvatske (2020). Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama te redovnog rada ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i uspostavi nastave na daljinu.

Vidulin, S., Duraković, L. (2011). Utjecaj nastavne tehnologije na razvoj kompetencija studenata glazbe. *Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 13*, 124-160

Škojo, T., Ristivojević, A. (2020). Oblikovanje nastave solfeggia na daljinu. *Book of Abstracts 23rd Pedagogical Forum of Performing Arts Phenomen of Rhythm-Origin, Interpretation, Meaning*. Beograd. Univerzitet umetnosti u Beogradu Fakultet muzičke umetnosti. 69-71

Škojo, T. (2011), Početni koraci u organiziranom glazbenom podučavanju darovite djece. U: *The methodology of working with talented pupils*, Bene, A. (ur.). Subotica: University of Novi Sad, Hungarian Language Teacher Training Faculty, 452-465

MREŽNI IZVORI:

1. [https://www.teoria.com/en/exercises/\(pristup](https://www.teoria.com/en/exercises/(pristup) (19.8.2022)
2. <https://tonesavvy.com/> (19.8.2022)
3. <https://www.mymusictheory.com/> (19.8.2022)
4. <https://www.rea-games.com/> (29.8.2022)
5. <https://skolazazivot.hr/akcijski-plan-za-provedbu-nastave-na-daljinu-prijedlog/>
(15.7.2022)
6. <https://vlada.gov.hr/sjednice/212-telefonska-sjednica-vlade-republike-hrvatske/28985>
(30.5.2022)
7. [Nastavni PP predškolskog i osnovnog obrazovanja za glazbene i plesne škole.pdf \(gsjh.hr\)](#) (20.9.2022)
8. [Nastavni planovi i programi za srednje glazbene i plesne škole.pdf](#) (20.9.2022)
9. <https://mozks-zzh.com/mozks/wp-content/uploads/2013/04/Nastavni-plan-i-program-na-hrvatskom-jeziku-za-srednje-glazbene-skole.pdf> (20.9.2022)